

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, dne 4. novembra 1938.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Poglavje o svobodi

Za 29. oktober je prineslo »Jutro« uvodnik, v katerem pobira znane in lepe besede o svobodi, ki so jo bojda naklonili Slovencem jugosloveni.

Res, kakor vsi pojmi in vse vrednote političnega življenja, tako je tudi pojem svobode zelo, zelo relativnega pomena. Ali navzlic vsej tej relativnosti vendar ne gre, da bi ga popolnoma prekopnicili in preveljavljali njegovo vsebino v njeno popolno nasprotje. To pa je »Jutro« storilo v tem primeru, in na tak način slepomiška s tem pojmom že dvajset let.

Kajti v tem boju za svobodo slovenskega naroda so prav jugosloveni najbolj temna senca, tako temna, da ni bilo svobode in je ne bo tam, kjer stoji jugosloveni slovenskemu ljudstvu na soncu.

O, da, postali smo, bili smo svobodni takrat, 29. oktobra pred dvajsetimi leti. A komaj smo bili svobodni, že so prišli ljudje, tuji našemu ljudstvu in prežeti nezaupanja vanj. In ker so mu bili tuji, so vedeli, da ne bi dobili nikoli iz njegovih rok moči in oblasti nad njim. Zato so kar takoj začeli delati zoper našo svobodo.

Ni bil še zlepa kak narod tako goljufan za svojo pravico, za svojo svobodo in za — svoj denar, kakor so bili to Slovenci v znamenju jugoslovenstva.

Z obrazi, polnimi svetopete skrbi za blaginjo našega naroda, so prihajali: dajte to bratu v oskrbo, izročite mu ono dobrino, da bo gospodaril z njo. Saj je vaš brat in sama skrb ga je in ga bo za vas. Gorje pa vam, če ne bi odlašali. Saj veste, reven narod smo, in če nas ne bo podprl brat, pridemo še popolnoma na boben.

A na isto sapo so delali tam doli ravno narobe, kakor so doma govorili. Nalagali so nam bremena, češ saj je Slovenija bogata, ko pa so vendar kmeč-

ke hiše snažne in pobeljene, namesto s kravjeki obmetane. A vsak pomislek zoper tako čudno bratovstvo in izžemanje obubožane dežele so strahovali z ovaduško besedo o separatističnem izdajalstvu. Kajti vedeli so, samo ob strahovanju slovenskega naroda in v nujni zvezi z njegovim obubožanjem smejo upati, da si obdrže oblast nad njim.

Tako se je zgodilo, da je že takoj v prvih letih po osvoboditvi mogel priti na čelo Slovenije dr. Žerjav, da je mogel priti zoper voljo slovenskega naroda. Z drugimi besedami je torej pomenil njegov prihod, da slovenski narod ni imel več svobode, po svoji sprevidnosti in volji si izbirati može, ki jih hoče imeti na čelu.

In da so mogli odločati o nas in našega naroda usodi ljudje, kakor Žerjav ali Kramer, Puc ali Marušič. Ljudje torej, ki jih je slovenski narod v velikanski večini odklanjal in jih še odklanja, — že to nam spričuje, da naš narod pod temi ljudmi ni mogel biti svoboden.

Za jugoslovene je svoboda pravica, da lahko oni, neznatna manjšina, delajo s slovenskim narodom po svoji svobodni volji.

Za Slovence pa pomeni svoboda, da se smejo vladati sami in da smejo sami upravljati svoje stvari, svoje zajedavce pa da smejo pognati iz domače hiše. Kajti ničvreden, smrti in poginu zapisan narod je tisti, ki trpi, da mu ukazujejo ljudje, odklanjani od ljudstva, tuji med njim.

In za svobodo, za katero se navdušujejo njeni teptachi, se ne bodo nikoli ogrevali teptani.

Tako bi torej rekli: ljudje, ki so našo svobodo samo ovirali, ki je niso hoteli poznati in priznati, razen pod svojim vsiljenim in nasilnim vodstvom, naj ne govore in ne pišejo o njej.

Vrbanič, inž. Dimitrije Vujić, Stevan Čirić, dr. Marko Kožulj, dr. Ljudevit Auer, dr. Dragotin Janković.

Mestni svet v Novem Sadu je na slavnostni seji izvolil soglasno Bogoljuba Jevtića, predsednika vlade in nosilca vsedržavne nacionalne liste, za častnega meščana. Isti mestni svet je tudi leta 1931. izvolil soglasno Petra Živkovića, takratnega predsednika vlade in nosilca vsedržavne nacionalne liste, za častnega meščana.

Velja Popović, notranji minister, je izjavil v zvezi z vladno deklaracijo, da se zbirajo proti državnemu nacionalnemu programu vsi izkoreninjenci, ki so brez vesel in krmila. Neutrudno in odločno bomo izvedli program brezkompromisnega narodnega edinstva in se ne bojimo nikogar. Mi se ne bojimo za svojo stvar. Maščevati se hočemo in potrudili se bomo, da bo naša zmaga popolna. Letošnje volitve morajo biti povračilo za oktober 1934.

Iz »Jutra« z dne 28. 2. 1935:

Volilni razglas za seznam predsednika Jevtića je izdatno razčistil predvolilni položaj. Trditve, da bo na seznamu mogoče najti prostora za ljudi navzkrižnih pogledov, so se izkazale za zgrešene. Spekulacijam je napravljen konec, sedaj se ve, da sme biti kandidat na državni listi nacionalne fronte, ki prisega na ustavno in nezlomljivo načelo državnega in narodnega edinstva, samo tisti, ki brezpogojno pristaja v vseh nasledkih na državno in narodno edinstvo, kdor brez rezerve sprejme današnje ustavno stanje in se popolnoma odreka plemenskim in regionalnim programom, ki niso v skladu z načeli ustave z dne 3. 9. 1931.

Tudi uvodnik »Jutra« z dne 2. 3. 1935 ponavlja isto misel. Dne 5. maja bodo izrekli milijoni jugoslovenov, da hočejo čuvati veliko življenjsko

Občni zbor Slovenskega društva

Na prošnjo priobčujemo:

Upravni odbor sklicuje redni občni zbor Slovenskega društva

na nedeljo dne 6. novembra t. l. v Ljubljano, Trgovski dom, Gregorčičeva ulica 6.

Na dnevnem redu so poročila funkcionarjev o položaju in društvenem delu, sprememba nekaterih določb poslovnika in resolucije.

Začetek je ob 9. uri. Prosimo tiste društvenike, ki ne bi bili prejeli vabila, da vzamejo to obvestilo na znanje. Dostop k občnemu zboru imajo le društveniki.

delo tvorca Jugoslavije: narodno edinstvo, državno celino, nedotakljivost ustave; glasovali bodo proti plemenski, pokrajinski in versko-politični opredelitvi, proti vsakemu poskusu javnega ali prikritega povratka starih političnih strank... Zelo važno je dejstvo, da kandidatura na Jevtićevem seznamu ne pomeni le trenutne povezanosti z nosilcem, kateremu bi se po volitvah morebiti smelo reči: Hvala lepa za mandat in zbogom!, temveč bodo morali kandidati na vladnem seznamu kot izvoljeni poslanci odkrito in dosledno zastopati načela Jevtićevega političnega in gospodarskega programa. Ta program obsega po besedah ministra dr. Marušiča tudi ves program JNS. Če se torej pojavljajo kandidati, ki odklanjajo sodelovanje z JNS, hkrati pa se potegujejo za mesta na vladnem seznamu, potem ali ne vedo, kaj delajo, ali pa zavestno sleparijo.

Dr. Marušič je govoril dne 2. 3. 1935 programatično, t. j. približno takole: Bistvo vprašanja je: manj politiziranja in več gospodarstva. Vlada je brez velikih fraz šla kar na delo. Brez odloga in takoj dobimo železnico Št. Janž—Sevnica, zvezo z morjem, ceste pri Št. Ilju, čez Podkoren, na Jesenice, čez Rakek. Brezposelnost bo odpravljena, kmet bo laže in dražje prodajal. Če je prepovedano posamezniku, da je lažnivec, lump in tat, ne more biti za javno delovanje nobena odlika, če človek drugega obrekuje, če ne drži besede, če drug drugemu krade čast. Več morale v naše politično delovanje! S tako razširjenim programom bomo dne 5. maja z vso močjo udarili po opoziciji, da se bo razdrobila v drobce.

Dne 3. 3. 1935 se izreče — po »Jutru« — delavstvo na Jesenicah za Ivana Mohorića, dr. Marušič v Celju pa proti temu, da bi bil on tamkaj kandidat, češ da bo mandate razdelil gospod predsednik Jevtić; v Ljubljani se »Boj« razcepi med opozicionalce in Ljotičevce; v gornjegrajskem okraju določijo za kandidate dva sporednika: Goričarja in Žehlja; volitve bodo pokazale, da je dobil vsak od njih veliko več glasov (1500 in 600) kot Mačkov kandidat Pevec (500 glasov), mandata pa vendarle ni dobil nobeden od njih.

Dne 19. 3. 1935 sporoči dr. Marušič v Krškem, da se prihodnji mesec pričnejo dela za izvršitev železniške proge Št. Janž—Sevnica. V hišni revoluciji zavzamejo Ljotičevci v »Boju« list »Prelom« in izbruhnejo na dan z izjavo: »Bojevniki gremo v volilno borbo samostojno na listi tovariša Dimitrija Ljotića.«

»Jutro« z dne 24. 3. 1935 prižge svečo nad »Bojem« pod naslovom »Konec zablode«, kjer pravi med drugim: »Bojevniška katastrofa — s tem misli na dejstvo, da so bojevniki najprej zahtevali od dr. Marušiča čim več kandidatov na Jevtićevem seznamu, nato pa razglasili pristop k Ljotiću — je tipičen primer, kako se tudi v politiki vsaka nesolidna stavba prej ali slej podre.« V Novem Sadu, mestu častnih meščanov Petra Živkovića in Bogoljuba Jevtića, razglasi dr. Marušič na javnem zborovanju pod predsedništvom Stevana Čirića bodočo skupščino za »skupščino narodnega spasa«.

I. K.:

Pred štirimi leti

Iz »Politike« dne 27. 2. 1935:

Minister za kmetijstvo dr. Janković je ob osmi uri zvečer po radiu prebral nestrpni javnosti volilni razglas vlade Bogoljuba Jevtića, iz katerega posnemamo sledeče glavne misli:

Razglas je solidarna izjava vseh členov vlade. Osnove politike vlade so določene z ustavo z dne 3. 9. 1931. Vodilo državne in narodne edinstvi se bo nezlomljivo izvajalo. Še nobena vlada Jugoslavije ni stopila pred volilce s takšnimi uspehi in s sadovi dela, ne samo z obljubami. Vlada je takoj izdelala delovni načrt, ki ga je začela že tudi izvajati. Načrt obravnava koristi vseh slojev prebivalstva, tako kmetov kot obrtnikov, tako industrijcev kot trgovcev, tako delavcev kot uradnikov. Znižali smo zemljarino in druge davke, znižali smo pristojbine, znižali železniške cene; izvršili smo centralizacijo vseh velikih denarnih ustanov zaradi boljše porazdelitve kreditov, znižali obrestno mero pri vseh zavodih, odložili in zmanjšali smo kmečke dolgove, zavarovali eno milijardo dinarjev za javna dela, javne ceste in železniške proge. Gospodarsko in delavsko zakonodajo hočemo popraviti. Kmetu, delavcu in obrtniku se mora zagotoviti obstanek in napredno življenje. Pospeševali bomo zadržarstvo, zlasti kmečko, v banovine bomo zanesli široke samouprave, hkrati pa ustvarili red v upravi in strokovno sposoben, nacionalno zaveden uradniški sloj. Pravosodje bo dobro. Dvigali bomo narod tudi kulturno in prosvetno. Zato vas pozivamo, da greste, jugosloveni, dne 5. maja složno, veselo in odločno na volišča in oddate glasove za državni seznam, katerega nosilec je po sklepu vlade gospod Bogoljub Jevtić, predsednik vlade. Belgrad, dne 25. 2. 1935. Bogoljub Jevtić, dr. Milan Stojadinović, Dragotin Kojić, dr. Svetislav Popović, Velimir Popović, dr. Avdo Hasanbegović, dr. Drago Marušič, dr. Milan

Modna blaga!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o d n e j e p r i

Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

Iz »Slovenca« z dne 27. 3. 1935 posnemamo sledeči popis madžarskih volitev:

Volilno pravico ima na Madžarskem vsak 24 let star madžarski državljani z vsaj 10 let starim državljanstvom, vsaj dveletnim prebivanjem v isti občini in z vsaj 4 razredi ljudske šole. Ženske morajo biti 30 let stare; če je poročena, mora imeti vsaj tri otroke. Za pasivno volilno pravico je potrebna starost 50 let in aktivna volilna pravica. Izmed 245 poslancev je 199 izvoljenih z javnim glasovanjem, 46 pa s tajnim, zadnji v nekaterih večjih mestih. Kandidirati sme vsak, ki ima pasivno volilno pravico in predloži v Budimpešti izjavo s 5000 podpisov, v drugih okrožjih s podpisov 10% upravičencev. Ker so volilne komisije vse režimske, so tukaj odprta vrata za vsakovrstne volilne sleparije, kajti v njih rokah je priznanje pristnosti podpisov. Država je porazdeljena na nenaka okrožja. Tako se zgodi, da je v enem okrožju dovolj 5000 glasov, v drugem pa jih je treba 20.000, da se doseže zmaga. Tudi to je režimski maneuver. Tam, kjer je javno glasovanje, se zberejo volilci na dan volitev pred volilnim prostorom v tolikih skupinah, kolikor je strank. Porazdelijo jih orožniki, katerih patrole stojijo med skupinami. Komisija presteje, koliko glav šteje posamezna skupina, in ugotovi to kot glasovalni izid. Oblasti in orožniki vedo torej natančno, kako je posameznik volil. Pogosto se dogaja, da prehajajo pred voliščem posamezniki kot ovce v hlevu iz ene skupine v drugo. Vladni zaupniki imajo dolžnost, da si dobro zapišejo opozicijske volilce za čas pobiranja davkov in podobno. Na ta način bi bilo čisto noro pričakovati zmago opozicije.

Dne 28. 5. 1935 se je vršila v »Kazini« konference odbornikov vseh 17 krajevnih organizacij JNS v Ljubljani, na kateri je poročal dr. Kramer o svojem delovanju za ves čas od trenutka, ko je vstopil dne 2. 9. 1931 v vlado Petra Živkovića. Za obširno, z živahnim pritrjevanjem polne dvorane pretirano poročanje se mu je zahvalil poslovedeči podpredsednik okrajne organizacije JNS dr. Cepuder, ki takrat še ni vedel, da bo leta 1938, za trjeval, da ni in ni bil nikoli ud JNS. Soglasno so zborovalci sprejeli zahvalo dr. Kramerju za njegovo požrtvovalnost in nesebičnost s prošnjo, da

jih vodi tudi v bodoče v borbi za popolno zmago jugoslovenske misli, in z zagotovilo, da mu bodo vedno vedro, disciplinirano in z vnemo sledili.

Dne 31. 3. 1935 poroča »Slovenec« o sestanku, ki ga je sklical župan dr. Ravnihar za postavitev ljubljanskih kandidatov na Jevtičevem seznamu. Kandidatov je samo osem, namreč: dr. Riko Fux, Ivan Mohorič, inž. Ladislav Beve, Ivan Jančigaj, Ivan Rebek, Josip Kavčič, Ivan Držič, Lovro Pičman. Med namestniki so imena: Joško Zemljič, Rudolf Žitnik, Makso Hrovatin, Albin Prepeluh in Ivan Košak. Župan je izjavil, da bo odločal Jevtič.

Dne 7. 4. 1935 poroča »Jutro«, da je notranje ministrstvo, katerega posebni oddelek z več načelniki in pisarniškim osebjem je bil s to nalogo poverjen, že uredilo kandidatni seznam predsednika vlade Jevtiča. Delo je bilo naravnost velikansko. Skoraj mesec dni je delalo nepretrgoma pod osebnim vodstvom Predraga Lukića, prvega pomočnika notranjega ministra, 12 tajnikov. Kar se tiče volilne agitacije, opoča »Jutro«, da je opaziti po okrajih živahno in intenzivno agitacijo edinole za seznam gospoda Jevtiča.

»Politika« z dne 8. 4. 1935 poroča o izvrstnem govoru dr. Marušiča na shodu vladne liste v Pe-

trovem gradu, na katerem je razvijal že znano misel o edinosti vladnega seznama in pisanosti opozicije. Dejal je med drugim, da nima mešanica, ki se lepi na dr. Mačkovo seznam, nič skupnega ne med seboj ne z dr. Mačkom. Le možje okoli Jevtiča imajo voljo, moč in jasen program za to, da uredijo tudi razmere na Hrvaškem. Kaj hoče in želi ta pisana opozicija? Kaj drugega kot mržnjo, razdor itd. Četudi tega nihče ne verjame, se zamislimo, da bi ta pisana opozicija dobila dne 5. maja večino. Ona ne bi bila sposobna niti za trenutek, da prevzame in nosi na svojih ramenih celo državno stavbo. Zato in že zato morajo vsi trezni ljudje glasovati za naš seznam.

Dne 10. 4. 1935, tik pred potekom roka za vlaganje volilnih seznamov, izide avtentično tolmačenje ša 18. zakona o volitvah poslancev, ki odreja, da se morajo kandidati za okrajne kandidature osebno predstaviti na okrajnem sodišču volilnega okrožja, kjer kandidirajo, in tamkaj podpisati kandidatno izjavo, nosilci državnih kandidatnih seznamov pa morajo to storiti na okrajnem sodišču svojega prebivališča. Zaradi tega tolmačenja je državni odbor pozneje razveljavil dva seznama, ki z zvijačo gornjega tolmačenja nista računala.

Kako je razpadla Avstrija

Zagrebske »Novosti« so priobčevale pred kratkim daljšo obravnavo o propadu Avstro-Ogrske in Habsburžanov. Posebno poučno je tudi v današnjih časih, kako se je obnašala ta vladarska rodovina še v dne, ko ji je že tekla voda v grlo. In še, ko je bilo že verjetno, da bi niti takojšnja federacija ne mogla Avstrije več rešiti, je znameniti zadnji Habsburžan Karel samo premišljeval, kako bi svoje »mile narode« ogoljufal za že dano obljubo. In tako je omahoval, ali bi dal ali ne bi dal, ko pa je dal, je bilo že prepozno. Kajti stvari, dane šele zadnji hip in v stiski, nimajo cene.

Sicer pa dajmo »Novostim« besedo:

Cesar Karel, ki so mu spomladi 1918 svetovali trezni in sprevidni avstrijski politiki, da izvede državnoopravno preureditev avstro-ogrške monarhije, ker da bi bilo mogoče na ta način morebiti monarhijo rešiti, ni hotel o tem nič slišati. Zdej, ko je dozorelo že do nohtov, se je spomnil tega sveta, pa je bilo za to že pozno.

Dne 1. oktobra 1918 je naročil avstrijskemu ministrskemu predsedniku baronu Hussareku, naj predloži državnemu zboru načrt o avtonomijah. Medtem pa je češki državni poslanec Stanek odkrito zabrusil Hussareku v državnem zboru v obraz:

»Prepozno je! Mi hočemo fronto treh slovanskih držav od Danziga čez Prago do Adrije!«

Dne 19. oktobra 1918 je prišlo kot odposlanstvo državnega zbora 12 poslancev, da izročijo Karlu adresu državnega zbora kot odgovor na njegovo pismo. Ob enem mu je tudi sporočilo, da se Čehi in Jugoslavlani ne zadovoljujejo več z avtonomijo, ampak da zahtevajo popolno državno samostojnost.

Karel ni vedel, kaj naj prav za prav stori, pa je celo podpisal dovoljenja členom češkega Narodnega sveta za potovanje v Švico zaradi sestanka z Masarykom in Benešem glede bodočih ciljev češke politike. Kako Karel ni bil kos položaju in kako niti sam ni

vedel, kaj hoče, dokazuje tale primer: 13. oktobra je dal poklicati k sebi ministrskega predsednika barona Hussareka in mu dejal: samo hitra vladarjeva odločitev more rešiti, kar se še rešiti da. Zato je treba takoj prirediti in razglasiti manifest, s katerim se daje narodom avtonomija!

Ko je Hussarek odšel, je rekel Karel svoji začuden in v neki meri prestrašeni okolici: »Nočem, da se nam z mirovno pogodbo vsilijo Wilsonova načela. Želim dati to svojim narodom iz lastne pobude, ker so to zaslužili s svojim dolgim vojskovanjem...«

Ko pa so se na večer istega dne zbrali na cesarjev poziv vsi člani vlade in ko je Hussarek prinesel že izdelani manifest, jim je Karel izjavil, da od vsega tega ne bo nič, ker da je po poročilih, ki jih je dobil iz Švice, položaj popolnoma drugačen, pa zdaj vse to ni več potrebno.

V Švici sta namreč že dalj časa poskušala po Karlovem naročilu poslanski svetnik Skrzynski in grof Andrassi, da po mladem francoskem poslaniku Dutaste-u — za katerega se je govorilo, da je Clemenceaujev nezakonski sin — zvežeta niti, ki so bile svoje dni po ponesrečeni akciji princa Siksta pretrgane.

Medtem pa se je že naslednjega dne pokazalo, da iz akcije v Švici ne bo nič, in Karel je spet sklical kronski svet za 15. oktobra. Zbranim svetovalcem krona je rekel: »Monarhija je v težki politični stiski, zaradi česar je krona v negotovosti. Čehi so se že odtegnili oblasti osrednje vlade. Želim, da se dela hitro, da nas ne bi mirovna pogajanja dohitela v razpadu...«

Kakor se torej vidi, je Karel v ne celih štiriindvajsetih urah brez pomisleka delal popolnoma različne sklepe. Dne 16. oktobra je bil razglašen usodni — pa ne za narode, ampak za Avstrijo — manifest: »Mojim zvestim avstrijskim narodom!«

Manifest »Mojim zvestim narodom ni imel nobene učinka. Kakor pravi Masaryk, je »pokopal manifest tisto, kar je bilo najpomembnejše: enotnost voj-

Dr. Jos. Regali:

Ob dvajsetletnici slovenske „Narodne galerije“

(Nadaljevanje.)

Prva seja odbora novega društva »Narodne galerije« je bila 24. septembra 1918. Dogovoril sem se s prof. Kobalom, da sproži Souvanovo zadevo v odboru, ker prof. Kopal ni bil v pripravljalnem odboru društva »Narodne galerije«. Leon Souvan je bil pa kandidat pripravljalnega odbora in bi bilo nedelikatno, če bi tirjal zadoščenje za Souvana kakšen ud pripravljalnega odbora. Prof. Kopal je v ti seji odbora najprej ugotovil, da je bilo Leona Souvana težko pridobiti za to, da je prevzel kandidaturu za predsednika društva. Obsodil je odločno nastop Adolfa Ribnikarja in njegovih ljudi na ustanovnem občnem zboru »Narodne galerije«, ko je bil vsiljen predsednik zoper voljo ustanoviteljev društva, ki so položaj pri ustanavljanju društva edini poznali in dobro premislili ter imeli načrte za delo v prihodnosti s predsednikom, ki ga je pridobil pripravljalni odbor. Prof. Kopal je predlagal zato, da se prepričijo neprijetne kombinacije, da da v javnost odbor »Narodne galerije« izjavo ali poročilo, da je odbor »Narodne galerije« sklenil, da bo predlagal prihodnjemu občnemu zboru, da se izvoli Leon Souvan za častnega uda društva. Treba je javnosti nekaj povedati, ker je poskušal tržni nadzornik Ribnikar predsedniškega kandidata pripravljalnega odbora diskvalificirati, trdeč, da ima hčerko vpisano v realki za Nemko, čeprav je gospa soproga Leona Souvana uvedla v trgovini slovensko poslovanje ter govori lepše po slovensko kot marsikakšna narodna dama. Leon Souvan je velik podpornik slo-

venske oblikujoče umetnosti. Nato se je oglasil dr. Miljutin Zarnik in predlagal, da naj vprašamo prej, preden kaj storimo, Souvana. Odbor je sprejel dr. Zarnikov predlog, dr. Zarnik je pa obljubil, da bo stopil v stik s Souvanom. V prihodnji seji, ki je bila 5. 10. 1918, je poročal dr. Zarnik, da je govoril s Souvanom. Souvan mu je povedal, da je hčerko zapisal pri ljudskem štetju za Slovenko, čeprav je njegova soproga po rodu Nemka. Hčerko je vpisal v oddelek a) v realki, nihče pa ni vprašal ne njega ne njegove rodovine o njeni narodnosti. V oddelek a) je vpisal hčerko, ker je trdna v nemiščini, posebno zato, da ne bi imela pri krščanskem nauku kakšnih težav. Ima v hiši slovensko guvernanto. Souvan — je poročal dr. Zarnik — se pa zanima kljub dogodku na ustanovnem občnem zboru za »Narodno galerijo«, ponudil je »Narodni galeriji« svojo pomoč, sprejel bi tudi kooptacijo v odbor, če bi ga resnično potrebovali, želel bi pa, da se mu pokaže izjava, ki bi jo spravil odbor »Narodne galerije« v časopise, preden bi šla v tisk. Poročilo dr. M. Zarnika je sprejel odbor v vednost. Sestavljena je bila kratka notica za časopise, ker Souvan ni maral, da bi mu kdo vihtel kadilnico. Poslal je pa ustanovnico za »Narodno galerijo« namesto 500 kron, kot so predpisovala pravila, v znesku 2000 kron. Nekaj vrst je bilo potem priobčenih v ljubljanskih dnevnikih in z njimi je utihnil zadnji odmev ustanovnega občnega zbora »Narodne galerije«.

Mogoče bo kdo vprašal, zakaj da pripovedujem tako na dolgo in široko o tem, kako je nastala in kako je bila izoblikovana misel o slovenski »Narodni galeriji« (ne o splošni umetnostni galeriji v Ljubljani) in kako je bilo ustanovljeno društvo »Narodna galerija«, ki je ustvarilo, čeprav je

bilo ustanovljeno po zasebni iniciativi in brez javne pomoči, tako rekoč iz nič in le s pomočjo misli same, vrhovno slovensko umetnostno ustanovo, ki sicer še ni popolna in zaradi nekkih okoliščin in ljudi mogoče tudi ni taka, kakor bi lahko bila, vendar je pa slovensko dejstvo, kot jih je v tako kratkem času bilo malo storjenih.

Na to moram res odgovoriti. Zdelo se mi je potrebno, da te stvari opišem zato, ker gre za eno naših poglavitnih kulturnih ustanov, ki je ali bi morala biti tudi najbolj slovenska izmed vseh, ker podaja ali bi imela podajati celo slovensko izročilo, tudi izročilo zemlje in ne le ljudi, tako nazorno in za vse, tudi za tujce razumljivo, kakor nobena naša kulturna ustanova, in dokazovati, da ima slovenski narod in slovenska zemlja vsaj v duhovnosti za seboj zgodovino, kot je nimajo vse male evropske narodne skupnosti, da torej slovenstvo za upravičenost svoje biti »dokaze hrani« in da ima »podedovano« kulturo. S tem pa more vplivati ta ustanova na prihodnje rodove res ustvarjajoče. Ker pa o tem, kako je rasla in dozorela misel o slovenski umetnostni galeriji, doslej še nihče ni stvarno pisal, je nevarnost, da bi marsikaj bilo pozabljeno, ko so različni ljudje ob različnih priložnostih le besedovali o ustanovitvi društva »Narodne galerije« in pisali po dnevnem časopisju, posebno leta 1935., ko je bila »Narodna galerija« urejena in vnovič odprta, popolnoma napačne in neresnične stvari, povrh so pa bile in so še razširjene o tem neresnične vesti, ki so jih trosili z določenim namenom neki ljudje. Za to ni odveč, da sem napisal vrsto sestavkov le samo resnici na ljubo.

Ugotoviti pa moram še posebej, da niti zapisnika o ustanovnem občnem zboru »Narodne galerije« ni več in da je zginil, zginili so pa tudi zapis-

ske. Z enim udarcem je razbil „k. u. k. Armeé“ v njene sestavine in pretvoril skupno vojsko v celo vrsto narodnih vojsk, med katerimi ni bilo zveze. Čemu torej prelivali kri za stvar, ki sta jo cesar in vlada izdala... Po končanem zadnjem kronskem svetu je bilo naloženo še istega dne generalnemu polkovniku Arzu, ki je prišel na Hötendorfovo mesto, naj takoj vse pripravi, da se zaprosi za mir.

Ali tudi to je že prepozno.

Wilson mu odgovarja 18. oktobra po državnem tajniku Lansingu, ko odbija zadnje Karlovo ponudbo: »da se več ne morejo upoštevati pobude, ki so prišle

Od priznanja k dejanju

Vedno več jih je, ki izražajo zadovoljstvo nad našim listom. Oglašajo se tudi novi naročniki — dokaz, da si misel, ki jo zastopa list, vedno bolj utira pot. S tem so svoje soglašanje praktično potrdili. — Obračamo se še do tistih, ki odlašajo, da storé enako. Simpatije so sicer nekaj lepega, ali samo od njih ne živi nobeno gibanje. Treba je tudi žrtev. Stare naročnike in prijatelje prosimo, naj nam pošljejo naslove oseb, o katerih mislijo, da ga bodo naročile, ako ga jim pošljemo na ogled. Kdor se ne misli naročiti, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Najlepša hvala vsem, ki se bodo odzvali. **Uprava in uredništvo.**

Opazovalec

Nekaj zanimivih števil

Od kreditov Narodne banke je v letu 1937. uživala predkumanovska Srbija 705 milijonov dinarjev ali 49,2% od vseh kreditov, ki jih je v tem letu Narodna banka odobrila. Istočasno je imela Slovenija pri Narodni banki 104 milijone kredita ali 7,5% od vseh kreditov.

V letu 1935. je imela Slovenija pri Narodni banki 176 milijonov dinarjev kredita ali 9,7% vseh odobrenih kreditov. Iz tega je razvidno, da je kredit Slovenije pri Narodni banki padel v štirih letih za 72 milijonov dinarjev ali 41% od kredita v letu 1935. Zanimivo je, da kredit Srbije v istem razdobju ni padel, marveč celo nekoliko narasel. Nazadovanje Slovenije je tedaj relativno in absolutno zelo veliko.

Državna hipotekarna banka iz neznanih razlogov svojih kreditov ne izkazuje po pokrajinah, zaradi česar je težko dobiti pravo sliko o razdelitvi teh kreditov. Le komunalna posojila izkazuje po banovinah, in tu lahko ugotovimo, da so imele vse občine v Sloveniji v letu 1936. od Državne hipotekarne banke 29 milijonov dinarjev kreditov. Mesto Belgrad pa je istočasno uživalo 155 milijonov dinarjev kredita.

Privilegirana agrarna banka je do srede leta 1937. odobrila Sloveniji 8 milijonov dinarjev kredita, Srbiji in Črni gori pa 550 milijonov dinarjev.

niko sej odbora »Narodne galerije« iz prvega leta društvenega življenja. Pa tudi zapisniki odborovih sej v poznejših letih so včasih precej kratki in je iz njih namenoma izostalo marsikaj zaradi ozira na neke ljudi. Zato bo imel raziskovalec zgodovine društva »Narodne galerije« tu in tam težave, če bo hotel doznati popolno resnico.

Ker pa razvitek slovenske »Narodne galerije« dokazuje, da se tudi pri nas da kaj napraviti, če se poudarja in propagira **idealna misel v vsi čistosti in brez postranskih namenov** in če stoji za njo neuklonljiva volja za uspeh, je »Narodna galerija« **dokaz moči slovenskega idealizma**. Tudi zato ni odveč, da njeno rojstvo in rast malo bolj natanko preiščemo. Čeprav je tudi v »Narodno galerijo« rinilo klikarstvo ter se je tudi v nji skušalo razpasti in je udarilo po nji za časa dr. Marušičevega banovanja in dr. Pucovega županovanja celo najgrše politično strankarstvo in nasilje, ko so nepoklicani ljudje hoteli prisiliti odbor »Narodne galerije« oz. njegovo čisto slovensko večino, da pristane na tako imenovano dr. Gregorinovo »adresno« in obsodi slovenske »punktaše«, je bil ta napad odbit s sklepom po slovensko misleče večine v odboru zoper pripadnike takratnega režima, ki so zlezli v odbor. In to čeprav je nekdo denunciral v Belgradu društvo »Narodno galerijo«, da sede v odboru »protidržavni elementi«, in so grozili z razpustom društva.

Ker pa gre za slovensko osnovo »Narodne galerije« in za to, da bo ta osnova ohranjena za vselej, ker sicer »Narodna galerija« sploh nima pravice do obstanka in v splošnem ne znanstvenega umetnostno-zgodovinskega pomena, je treba, da pojasnim še to in ono iz poznejših let društvenega življenja.

(Dalje prih.)

z avstrijske strani dne 4. oktobra, ker da so se dogodele stvari velike važnosti, ki silijo vlado Združenih držav, da ravna drugače. Vlada USA je prišla do spoznanja, da je med Avstrijo in Češko-Slovaško stanje, ki je enako vojni... Prav tako priznava vlada USA popolnoma narodne zahteve Jugoslovanov... pa jo vse to sili, da obljubljeni avtonomije tem narodom ne more več šteti za mirovno ponudbo, temveč meni, da ne more več ona, ampak da morajo ti narodi sami oceniti, kaj odgovarja spolnitvi njihovih narodnih zahtev... Ta nota je vzbudila na Dunaju porazen vtisk, a v cesarjevi okolici pravo paniko, ker je pomenila naravnost razhod monarhije in njen razpad v razne narodne države.

A če bi se bil zgodil čudež in bi bila Avstrija ostala, kakršna je bila, tedaj bi se seveda o vseh teh resničnih stvareh ne smelo prav nič pisati.

Narobe, brali bi samo, in v šolskih zgodovinah bi se bila potvarjala resnica in vtepala učencem v glavo, da je mili, dobri, blagi cesar Karel vse dni in vse noči samo premišljeval, kako bi delil s svojimi zvestimi narodi bridkost in trpljenje.

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik „Slovenije“!

Sedaj pa še nekaj zanimivih popravkov in dodatkov:

Opozorjeni smo bili, da sta v upravi Privilegirane banke izmed 15 členov upravnega odbora 2 člena Slovenca in ne samo eden. Resnici na ljubo moramo povedati, da je bil v zadnjem času izbran v to upravo tudi priv. docent dr. Murko, katerega še ni bilo v spisku, po katerem smo sestavili svoje podatke. Od prej je člen uprave bančni ravnatelj Anton Končan.

Z druge strani nas izprašujejo, koga imamo pri Državni hipotekarni banki za višjega uradnika. Na to moramo odgovoriti, da smo pod to označbo vzeli le tiste višje uradnike, ki opravljajo v resnici v banki važnejša, odločujoča opravila, ne pa tistih višjih uradnikov, ki so samo po naslovu višji uradniki.

Nadalje smo ugotovili, da je zmotna naša trditev, da bi bil eden izmed upraviteljev podružnic Državne hipotekarne banke Slovenec. V resnici ni nobeden Slovenec. Tako pri Državni hipotekarni banki ni niti v upravi niti med ravnatelji niti med upravitelji podružnic niti med višjim uradništvom nobenega Slovenca. Med ostalim uradništvom pa ni niti enega odstotka Slovencev.

Opozorilo ob pojasnilu

»Zveza jugoslovanskih hranilnic v dravski banovini« nam piše glede na naš sestavek »Nekaj zanimivih števil« v zadnji številki, da sta v upravnem odboru Privilegirane agrarne banke izmed 15 členov upravnega odbora dva člena Slovenca.

Ko smo seveda radi prebrali to pojasnilo, pa nismo bili prav nič zadovoljni, da ima Zveza na svojih tiskovinah naslov razen v slovensčini tudi še v srbohrvaščini: »Savez jugoslovanskih štedionica u dravski banovini«. Da je s slovenskega stališča odveč ta dvojni naslov organizacije, ki že z besedilom naslova omejuje svoje delovanje na slovensko ozemlje, to je menda res komaj še potrebno danes poudarjati.

Prav tako je odveč dvojni naslov s stališča jugoslovenov, ki nam vendar kvasijo dan za dnem, da imamo en jezik, pa zato vendar ne gre, da bi se prevodi iz tega skupnega jezika v ta skupni jezik kdo dvomil o tej jezikovni enotnosti.

Razen, če hočejo delati tako, kakor mali Moric, ki je prevajal Schillerja v nemščino.

Podkarpatska Rusija

O Podkarpatski Rusiji vemo na splošno kaj malo. Saj si nismo niti na jasnem, kam naj prištevamo njeno prebivalstvo: Rusom ali Ukrajinem. Svoje dni od Madžarov po načrtu potiskana v kot, siromašna dežela nepismenih ljudi, je tudi komaj mogla vzbujati pozornost in zanimanje. Poučen je zategadelj sestavek dopisnika švicarskega dnevnika »National-Zeitung«, ki je pred leti prepotoval deželo.

Pisec ugotavlja najprej pomen tega skrajnega podaljška češko-slovaške republike na vzhod, ki

Strokovno-higiensko pripravljene kozmetične preparate, foto-potrebščine in vse v galanterijsko ter drogerijsko stroko spadajoče predmete dobite v

medicinalni drogeriji

„Danica“

Ljubljana, Tavčarjeva 3

mu ga daje njegov zemljepisni položaj, in opozarja, da je Nemčija ustvarila zanj pojem »Karpatske Ukrajine«, da bi tako poudarila zvezo z ono večjo Ukrajino, ki si jo upa podvreči. Le o eni državi se pri vsem tem ne govori, čeprav je s to deželo in njenim ljudstvom komaj kaj manj povezana, kakor tretji rajh s sudetskimi Nemci, namreč o Rusiji. Nato nadaljuje:

Navedimo najprej dejstvo, ki utegne biti evropski javnosti večinoma neznano in ki je za razmere v Podkarpatski Rusiji zelo značilno: zadnje zimo so v deželici glasovali, v katerem jeziku naj se poučuje na šolah, in odgovor je bil popolnoma razločen. 80 odstotkov prebivalstva želi, da se vzgajajo njihovi otroci v ruščini. Kaj pomeni taka odločitev, to vé le tisti, ki je bil sam v Podkarpatski Rusiji in videl tamkajšnjo narodno mešanico z njenimi jezikovnimi in šolskimi boji. Rusini, Ukrajinci, Rusi, Poljaki, Madžari, Nemci, Judje, Čehi, Slovaki, Cigani — razen tega še najrazličnejša narečja — vse to gomazi vse križem. Praška vlada je priznala češčino, ruščino in madžarščino kot tri glavne deželne jezike, v rusinskih šolah pa, ki jih je ustanovila poleg čeških, se je poučevalo v 20 letih po senžermenski pogodbi v ruščini ali ukrajinščini, in razravnalo se je prav za prav samo o tem, če so Rusini Rusi ali Ukrajinci. V smislu plemenskega vprašanja bo odločitev težka, rusinski župan v Užhorodu je na primer hotel dokazati piscu teh vrst, ko je pred petimi leti potoval po deželi, da niso Rusini niti Velikorusi niti Ukrajinci, ampak »Malorusi«, toda kulturno je ostalo rusovstvo zmagovalec, kakor vsaj spričuje uspeh jezikovnega glasovanja.

Dobro bo, če pokažemo na usodo Podkarpatske Rusije v zadnjih sto letih, da si razložimo ruske simpatije, če že ne ruskega značaja te dežele. Do leta 1849. je bila sestavni del Madžarske, ko pa je prišel ruski general Paskjevič čez Karpate, da zatre madžarsko vstajo, ga je pozdravljalo ljudstvo kot osvoboditelja izpod madžarskega jarma. Cesarska vlada na Dunaju je izvajala iz tega nasledke in izločila štiri najsevernejše ogrske komitate kot samostojno podkarpatsko-rusko ozemlje, in šele 20 let pozneje, ko sta se leta 1867. spravili Avstrija in Madžarska, je bilo spet vrnjeno madžarskemu gospodstvu in s tem madžarskim veleposestnikom. Tako je postala sama od sebe »slovanska mati« Rusija, zlasti ker je takrat mejila neposredno na monarhijo, skrivna zaščitnica rusinskega naroda, in ruska kultura, ki se je od srede 19. stoletja kljub istočasni caristični zatiralni politiki razvila v nesluteni meri, je pomagala tvoriti v podkarpatsko-ruskih okrajih razumništvo, ki je vneto sočustvovalo v boju ruskega naroda za svobodo. Kramačevo rusofilsko gibanje je moralo ravno v Podkarpatski Rusiji pognati korenine, in če bi ne bila Rusija konec svetovne vojne potolčena, razdeljena in boljševoikom izročena, tedaj bi pač nobena stvar ne bila preprečila pridružitve Podkarpatske Rusije ruskem carstvu. Vsekako pa se je ena izmed treh karpatsko-ruskih »rad«, ki so bile sklicane po polomu Avstro-Ogrske, namreč prjaševska, izrekla za združitev z Rusijo, četudi je bila takrat že poslušna Ljenu, in tudi »Osrednja ruska ljudska rada v Užhorodu«, ki je potem glasovala za pridružitve k Češko-Slovaški, je vsaj poudarjala, da se morajo gojiti v novi republiki »ruska« čustva podkarpatsko-ruskega prebivalstva. O »Ukrajincih« se je takrat komaj še govorilo, »ukrajinizacija« je začela madžarska vlada v svetovni vojni, in — to spada med nedvomne nerodnosti praškega čestva — tudi v novi češko-slovaški državi so, mnogokrat popolnoma umetno, izigravali ukrajinstvo zoper rusovstvo, da bi po načelu »deli in vladaj« obdržali moč v rokah. Kakšne korenine je pognalo »ukrajinstvo« v Podkarpatski Rusiji, na to odgovarja 80 odstotni izid glasovanja.

Demokracija zoper nasilje

Konec preteklega meseca je imel predsednik Združenih držav Roosevelt govor, ki je v njem oznamoval misli in smernice, ki so vodilne za ameriško politiko.

Najboljše šivalne stroje

ADLER

za dom in obrt ter posamezne dele ter kolesa kupite pri

PETELINC

LJUBLJANA

za vodo, blizu Prešernov. spomenika

Večletno jamstvo! — Pouk v umetnem vezenju brezplačen

kedaj jasno določa stališče Amerike v morebitnem spopadu, stališče države, ki po svoji tvorni moči gotovo presega sile vseh totalitarnih držav skupaj. In zlasti je pomemben, ker nekako spremelja velikansko oboroževanje Amerike, tisto oboroževanje, ki je neizogibno v teh dneh in časih, kajti ono edino je, ki govori besede, tudi diktatorjem razumljive.

Roosevelt je poudarjal najprej potrebo, da utrdi načela, ki so edino primerna in sposobna, da postanejo osnova stalnega miru. Mir, ki ga je izsilil strah, nima trajnejše vrednosti od tistega, ki ga je priboril meč. Zato ne bo na svetu miru, če rabi državna politika grožnjo z vojno kot orodje. Načelo dobre sosesčine zahteva določene obveznosti na obe strani. To se pravi, spoštovati je treba pogodbe, izogibati se politiki, ki vzbuja strah in stisko. Zavračati je treba zahteve, ki povzročajo nujno negotovost in nestrpnost in ki s tem slabe mogočnost gospodarskega in npravstvenega razvoja, ki ga je svet tako potreben. Nemogoče je, postaviti omiko na militaristične podlage pa obenem upati, da bo razum vodil človeške usode. Dvanajst let so si prizadevale Združene države za razorožitev, toda poudarjali smo pri tem, da ta ni mogoča pri enem narodu, dokler je drugi oborožen do zob. Dokler ni splošne razorožitve, se moramo dalje oboroževati, čeprav tega ne delamo radi. Oboroževalna tekma je nesmiselna, vsaj za takrat, dokler noče nihče osvajati novih dežel. Amerika noče vsiljevati drugim narodom svoje vladne oblike niti svojega načina mišljenja, mora pa biti pripravljena, ustaviti se slehernemu pritisku sile. Kakršna koli način življenja si izbere kak drug narod, sveta ne sme ogražati z vojno. Nasledki take nesreče se ne dajo utesniti. To velja za vse narode in za vse celine.

H koncu je naglasil Roosevelt, da je s temi besedami znova potrdil vero ameriškega ljudstva v demokracijo. Demokracija pomeni svobodno diskusijo. Ta je koristna, ker je zmerna in se nanaša na dejstva. Ni dobro, če se prišepetuje ameriškega ljudstvu ali drugim deželam, da vodijo vlado Združenih držav, njeno politiko in njeno dejavnost nečastni nagibi. Delajmo torej za iste vzore, da bomo imeli enotnost volje, s katero edino se lahko ustavi demokracija vsem svojim sovražnikom.

Koroški mladini

Pod tem naslovom priobčuje »Mladi Korošci«, v Celovcu izhajajoči obzornik za koroško mladino, poziv slovenskega pisatelja Ksaverja Meška. Želimo, da bi Meškove lepe besede dosegle slehernega slovenskega koroškega otroka, pa tudi odraslega, in kdor jih bo vestno in zbrano prebral, bo gotovo dobil iz njih pobudo za živo slovensko besedo. Ured.

Dragi koroški otroci!

Najlepše in najsvetejše, kar imamo, je naša vera in naša govornica, naš slovenski jezik. Ali ljubite svoje matere? Ako jih ljubite, morate ljubiti tudi, kar ste od njih najprej slišali, kar so vas najprej učile: to je bila slovenska govornica in prvi materinski nauki o ljubem Očetu nebeškem. Kdor zataji to dvoje, zataji svojo mater. Mislim, da je vi ne marate zatajiti. Zato morate to dvoje visoko spoštovati.

Tako čudovito domovino vam je dal ljubi Bog. Ko sem še hodil gori po Koroškem, me je dostikrat vsega prevzela globoka radost: Kako dober nam je vendar Oče nebeški, da nam je dal tako krasno deželo! In ta dežela je zibelka slovenskega jezika. Eden najstarejših slovenskih spomenikov je bil pisan na Koroškem, namreč »Celovski rokopis« iz leta 1400. »Celovski rokopis« obsega Oče naš, Zdravo Marijo in Vero — torej tisto, kar je naše najlepše in najsvetejše: našo vero v našem slovenskem jeziku.

Imel sem v bogoslovju sošolca tirolskega Nemca, ki se je učil slovenščine. Pa mi je večkrat rekel: »To je tako mehki in lep jezik, da bom govoril samo slovenski, kadar se naučim«. Na žalost je pa bil vedno na nemških župnijah, kjer se ni mogel v slovenščini izpopolniti, in je mlad umrl. Ali ne bomo ljubili tega jezika mi, ki ga naš

je učila naša draga mati? Kakor ljubijo na primer Nemci svoj jezik, tako ljubite vi slovenskega. Nobenega ne zaničujte, vsakega spoštujte. Učite se, ako mogoče, tudi druge jezike, koristili vam bodo. Velika modrost je v našem starem pregovoru: »Kolikor jezikov kdo zna, za toliko ljudi velja.« To boste skušali prav šele, kadar boste stopili v življenje.

Slišali ste morda tisto pripovedko, kako je našel fant dragocen biser. Pa je mislil, da je navadno steklo, in ga je malomarno vrgel stran. Potem pa je zvedel, kako dragocenost je zavrzel. Iskal je biser in iskal, pa ga ni več našel. Ves nesrečen je bil.

Ali naj zavržemo mi tak biser, dva bisera: našo vero in naš jezik? Ne bomo! Bi bilo tudi nam v nesrečo.

Zdravi ostanite!

Dvojna morala

»Berliner Lokalanzeiger« obuja spomine na dogodke pred dvajsetimi leti, ko je poražena Nemčija morala prositi za mir. Znan je Wilsonov odgovor, ki ga nemški list pravilno navaja in ki zahteva, da se Nemci kot premagani popolnoma podvržejo. Dobesedno se ta odgovor glasi:

Predsednik Združenih držav ima za svojo dolžnost, da ponovi, da bi moglo biti edino premirje, ki bi ga mogel predložiti uvaževanju (namreč zaveznikom, ur.), samo tako, ki bi dalo Združenim državam in z njimi zvezanim zaveznikom mogočnost, da izsilijo sleherni sklenjeni dogovor in da onemogočijo obnovev nemških sovražnosti...

Če kaj na svetu, so jasne te besede in nedvoumna njihova vsebina. Premagani ste! Mi smo pripravljene, pogajati se z vami glede premirja in miru. Toda ne prihaja nam na misel, dati vam priložnost, da izrabite dobo pogajanj za to, da se znova pripravite in s tem zavlečete odločitev. To mora biti že vnaprej onemogočeno, zato se ne začnemo pogajati, dokler nimamo poroštev, da se zavedate svojega poraza in da tudi ne upate, da bi nas kakor koli mogli speljati na led.

Kakor rečeno, brezobzirno jasne besede so to. In če je Wilson v naslednjem ločil med nemškim vojaškim in monarhističnim vodstvom in med nemškim ljudstvom, in povedal, da se bo samo z zadnjim pogajal, od prvega pa zahteval brezpogojno podajanje, je to pač smel storiti kot zmagovallec. Saj ni Nemcev nihče silil, da sprejmejo njegove pogoje, če so se čutili dovolj močne.

»Berliner Lokalanzeiger« pa pravi, da so te zahteve najhujše, kar je kdo kedaj upal reči kakemu narodu, največja hinavščina, ki jo je kedaj upal reči kak mož, najtrlepnejša past, ki je bila kedaj nastavljena... Zakaj? Zato ker je Wilson, ki ga seveda imenuje farizeja iz Amerike, s tem vrgel plamenico upornosti med nemško ljudstvo! Kakor da bi nemška vlada takrat ne bila pripravljena vreči sto takih plamenic med ameriško ljudstvo, če bi jih bila le mogla.

In »Lokalanzeiger« je imel svoje dni za državniško dejanje prve vrste, ko je spravila tedanja nemška vlada Ljenina v plombiranem vagonu v Rusijo! In sicer skrivaj, v noči in temi, s potvorjenim potnim listom, medtem ko je bil Wilsonov odgovor na prošnjo za premirje in mir izrečen v vsej javnosti in pred vsem svetom.

Kajti dvojna je nacionalna morala. Ti sam smeš storiti vsako grdobijo. Če jo pa stori tudi drugi in če je hudobija tega drugega desetkrat, stokrat manjša od tvoje, je vendar vsega obsojanja in zaničevanja vredna. In v znamenju te dvojne morale je imel Dollfuss za pravico, kršiti zakone in obešati tiste, ki se jim ni zdelo prav, da jih krši, a njegovim ljudem se je zdelo strašno nemoralno, ko je Hitler šel zoper nje po njihovih načinih.

Sicer pa — povsod je dovolj te dvojne morale in njenih oznanjevalcev, prav povsod. Kdor se ozre okoli sebe, jih bo srečal za vsakim ovinkom. A ob njej ne more biti in ne bo ozdravljenja za človeštvo!

Mali zapiski

Našim prijateljem!

Naš tednik »Slovenija« je treba razširiti kar največ mogoče. Prepričani smo, da to žele ne le naši dosedanji naročniki, ampak vsi prepričani Slovenci. Zato prosimo vse naše naročnike in prijatelje, da naj nam pridobivajo novih naročnikov. To zato, da list tvorno podpro in pa da se slovenska misel čimbolj razširi. Našemu tedniku je treba že zaradi kritja stroškov, ki so veliki, novih plačujočih naročnikov, da ne omagamo.

Naslove novih naročnikov naj pošiljajo naši prijatelji na naslov: UPRAVA TEDNIKA »SLOVENIJA«, LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 17.

Uprava tednika »Slovenija«

Nacionalizem

»Manchester Guardian« ugotavlja: Nemška manjšina v češko-slovaški republiki je štela manj ko 50%. Češka manjšina v krajih, ki jih je Nemčija zasedla, šteje nad 54%. V ozemlju, ki so ga Poljaki odtrgali od Češke, je samo 55% Poljakov, Čehov pa 55%. Češka »manjšina« na njem torej ni niti manjšina.

»Manchester Guardian« navaja tudi primere, ko so Nemci zasedli popolnoma češka mesta, kakor Hodslovice, kjer je bilo po zadnjem ljudskem štetju 1945 Čehov in en sam Nemec.

Načela po potrebi.

Poluradni italijanski obzornik »Relazioni Internazionali« zahteva, da se Slovaška in Prikarpataska Rusija pridružita Madžarski in sicer iz nujnih geopolitičnih razlogov. Glede na to piše rimski dopisnik »Temps-a« med drugim:

Ob rešitvi slovaškega in podkarpatsko-ruskega vprašanja se ne govori več o narodnostnem načelu, ampak o geopolitiki. Vsako narodno načelo je izven obravnave. V geopolitičnem sestavu naj vpliva fizikalno svojstvo tal odločujoče na politične in gospodarske struje in potem na tvorbo države. Kratko in malo, potem ko se je uporabilo v sudetskem vprašanju narodnostno načelo, da se je šlo na roko nemški državi, se dela zdaj z geopolitičnim naukom v slovaškem in podkarpatsko-ruskem vprašanju, da se podpira Madžarska.

Italijani in Nemci

V južnem predelu Stubaiskih Alp, tik ob prejšnji italijansko-avstrijski, sedaj italijansko-nemški državni meji, se nahaja planinska kočja Bergerjev dom, ali kakor so jo prekrstili Italijani, Rifugio Regina Elena. Ker se nahaja kočja blizu meje, so doslej Italijani avstrijskim oziroma nemškimi gorovcem dovoljevali, da to kočjo obiskujejo, ne da bi bilo zato potrebno kakšno posebno dovoljenje. Kakor pa poroča nemški planinski obzornik »Der Bergsteiger« od prejšnjega meseca, Italijani tega obiska brez pravega potnega lista ne dovoljujejo več.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

NOVA ZALOŽBA V LJUBLJANI R. Z. Z. O. Z. KONGRESNI TRG

Priporočila

Ivana Cankarja zbrane spise

20 zvezkov z uvodi in opombami Iz. Cankarja

Ti spisi niso samo naš najboljši narodni tekst, ampak so najpogumnejša izpoved slovenskega duha

Iz lastne založbe se še posebej priporočajo: F. S. Finžgarjevi zbrani spisi (8 zvezkov); Fr. Stelč, Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih; Stanko Vurnik, Uvod v glasbo; Jak. Kelemina, Literarna veda.

Poseben oddelek za pisarniške potrebščine